

- 1) сбор исходных геопространственных (карт, схем, космоснимков) и атрибутивных (статистических, справочных, нормативных и др.) данных;
- 2) создание цифровой базы данных в форматах выбранного программного ГИС-обеспечения;
- 3) разработка и реализация информационных запросов в базу данных;
- 4) реализация аналитических алгоритмов по получению конечных информационных продуктов;
- 5) апробация системы.

ВЫВОДЫ

Учитывая разнородный характер исходной информации, сложность и трудоёмкость алгоритмов оценки, а также большой удельный вес пространственно-координированной и разнородной информации, необходимой для оценки природно-ресурсного потенциала, современные географические информационные системы и геоинформационные системы технологии с их развитыми аналитическими возможностями являются именно тем инструментарием, который предоставляет необходимые средства интеграции, пространственного анализа и интерпретации разнотипных данных.

Методическая разработка создания и функционирования региональных геоинформационных систем является одной из важнейших задач обеспечения оперативно-го получения данных и использование их для построения моделей возможного регионального развития. ■

ЛИТЕРАТУРА

1. Кошкарёв А. В. Региональные геоинформационные системы / А. В. Кошкарёв, В. П. Каракин. – М.: Наука, 1987. – 126 с.

2. Основы геоинформатики: Навчальний посібник / за заг. ред. О. О. Світличного, С. В. Плотницького. – 2-ге вид. випр. і доп. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. – 294 с.

3. Основные принципы геоинформационных систем: учебн. пособие / В. Д. Шипулин. – Х.: ХНАГХ, 2010. – 337 с.

4. Основы геоинформатики: в 2-х кн. кн. 1: Учеб. пособие для студ. вузов / Е. Г. Капралов, А. В. Кошкарёв, В. С. Тикунов и др.; под ред. Тикунова В. С. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 352 с.

5. Проект Закону України «Про концепцію національної інфраструктури геопросторових даних» [Електронний ресурс] // Науково-дослідний інститут геодезії і картографії: [сайт]. – Режим доступу: http://gki.com.ua/sites/default/files/news/Zakon_pogod.pdf

6. Разработка геоинформационных систем для решения региональных проблем природопользования [Електронний ресурс] // Сибирское отделение Российской академии наук: [сайт] / [Винокуров Ю. И. и др.]. – Режим доступа: http://www-sbras.nsc.ru/win/gis_new/lib/reports/98/b98.html

7. Хаскольд В. Введение в городские географические информационные системы / Хаскольд В. – Oxford University Press, 1991. – 321 с.

8. Tomlinson R. F. Thinking about GIS: Geographic Information System Planning for Managers / Tomlinson R. F. – ESRI Press, 380 New York Street, Redlands, California 92373-8100, 2007. – 320 p.

Научный руководитель – д-р экон. наук, проф., зам. директора по научной работе и зав. отделом экономического регулирования природопользованием Института проблем рынка и экономико-экологических исследований НАН Украины (Одесса) Харичков С. К.

УДК 330:334

МОТИВАЦІЯ СУБ'ЄКТІВ ІННОВАЦІЙНОГО РИНКУ ТРАНСКОРДОННОГО РЕГІОНУ ДО ОБ'ЄДНАННЯ У КЛАСТЕР

СМОЛИЧ Д. В.

УДК 330:334

Смолич Д. В. Мотивація суб'єктів інноваційного ринку транскордонного регіону до об'єднання у кластер

У статті проаналізовано сутність інноваційного кластеру та роль основних учасників у такому утворенні. Досліджено основні мотиви суб'єктів інноваційного ринку транскордонного регіону до об'єднання для співпраці в межах кластера та представлено авторське бачення їх сутності.

Ключові слова: кластеризація, інноваційний кластер, мотив.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 12.

Смолич Дарія Валеріївна – аспірантка, кафедра маркетингу та менеджменту, Луцький національний технічний університет (вул. Львівська, 75, Луцьк, Волинська обл., 43018, Україна)
E-mail: aa0322e@gmail.com

УДК 330:334

UDC 330:334

Смолич Д. В. Мотивация субъектов инновационного рынка трансграничного региона к объединению в кластер

Smolych D. V. Motivation Actors Innovative Market Cross-border Region to Unification in a Cluster

В статье проанализированы сущность инновационного кластера и роль основных участников в таком образовании. Исследованы основные мотивы субъектов инновационного рынка трансграничного региона к объединению для сотрудничества в рамках кластера и представлено авторское видение их сущности.

The paper analyzes the essence of innovation clusters and the role of key actors in such education. The basic motivation of subjects innovative market cross-border region to unite for cooperation within the cluster and presented the author's vision of their essence.

Ключевые слова: кластеризация, инновационный кластер, мотив.

Key words: clustering, innovative cluster, motive

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Библ.:** 12.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Библ.:** 12.

Смолич Дарья Валерьевна – аспирантка, кафедра маркетинга и менеджмента, Луцкий национальный технический университет (ул. Львовская, 75, Луцьк, Волинская обл., 43018, Украина)
E-mail: aa0322e@gmail.com

Smolych Darya V.– Postgraduate Student, Department of Marketing and Management, Lutsk National Technical University (vul. Lvivska, 75, Lutsk, Volynska obl., 43018, Ukraine)
E-mail: aa0322e@gmail.com

Застосування кластерного підходу є закономірним етапом у розвитку сучасної інноваційної економіки і запорукою високорозвиненої системи господарювання. Серед різних видів кластерів особливе значення набуває інноваційний тип, який використовує інновації як засіб досягнення успіху, як технологію досягнення конкурентних переваг та як стратегію майбутнього розвитку.

На сьогоднішній день як зарубіжні, так і вітчизняні науковці у своїх дослідженнях приділяють багато уваги теоретичним підходам щодо формування та розвитку кластерів, проте недостатньо розглянутим залишається питання оцінки ефективності функціонування кластерів в цілому. Проблематику підбору мотиваційних механізмів та ефективності їх застосування щодо об'єднання в інноваційний кластер більшість вчених недостатньо беруть до уваги.

Теоретичні та практичні аспекти кластеризації, проблеми пов'язаних з організацією кластерів, їх сутністтю, класифікацією, аналізу перспектив розвитку досліджували Н. А. Мікула, П. Ю. Беленький, С. І. Соколенко, О. М. Тищенко, О. В. Анненкова, В. В. Толкованов, М. Войнаренко та багатьох інших.

Метою дослідження є встановлення основних стимулюючих мотивів суб'єктів інноваційного ринку транскордонного регіону до об'єднання у кластер.

Важлива роль у формуванні кластера відводиться мотиваційному механізму, який має комплексний характер і є важелем впливу на мотиваційні спрямування учасників кластера як через матеріальне та соціальне стимулювання, так і через отримання синергетичного ефекту для забезпечення найбільш ефективного результату діяльності.

Мотиваційний механізм є одним із компонентів механізму зацікавленості у досягненні максимальних економічних та соціальних результатів підприємницької діяльності. Поняття мотивації при формуванні кластерів означає всю сукупність факторів, механізмів та процесів, що забезпечують виникнення в учасників кластерних об'єднань спонукань до досягнення необхідних цілей. Таким чином, мотиваційний механізм слід розглядати як ефективну упорядковану сукупність мотивів для досягнення багаторівневих цілей [1, с. 148].

Оскільки кластер являє собою добровільне об'єднання незалежних компаній, відповідно лише формальна їх наявність, зокрема в транскордонному просторі, не примусить цих суб'єктів господарської діяльності співпрацювати між собою, із закладами освіти, науки, ТПП, органами регіональної влади і т. д. Саме тому ми погоджуємось із особливим значенням при кластеризації ролі мотивації суб'єктів. Активізація процесу формування інноваційного кластера можлива за наявності в усіх учасників інноваційного ринку мотиву до співпраці, тобто тієї спонукальної причини, що зумовлювала б спільну, взаємовигідну та цілеспрямовану діяльність.

Перед тим, як зупинитися на визначальних мотивах учасників до налагодженої співпраці в межах кластера, доцільно з'ясувати їх роль у такому утворенні. Більшість вітчизняних учених-науковців, досліджуючи поняття «кластер» та «інноваційний кластер», обумовлюють у

їх сутності взаємодію трьох секторів: влада, бізнес та інституції, зокрема університети, фінансові установи і т. д. У цілому ми підтримуємо цю модель тріадної взаємодії, проте на сучасному етапі розвитку, зокрема здійснюючи перехід на інноваційну модель, використовуючи засади економіки знань, об'єктивно виникає необхідність іншого підходу до розуміння будови кластера.

Особливе значення при кластеризації відіграє участь влади в особі державних органів та органів виконавчої влади на місцях, місцевого самоврядування. Органи влади мають можливість приймати нормативно-правові акти, які визначатимуть та тлумачитимуть кластеризацію загалом. Законодавча керованість кластеризації матиме позитивний ефект, оскільки учасники кластера будуть більш відповідальними по відношенню один до одного; окрім цього, представники держави виконуватимуть частково контрольну та стимулюючу функції.

У цьому контексті Анненкова О. В. виділяє такі форми державної підтримки інноваційних кластерів, і ми з цим погоджуємось [10, с. 3]:

- ✦ розробка нормативно-правового забезпечення, реалізація повноважень наданих органам управління у сфері державного регулювання процесів кластеризації процесів (адміністративно-правові методи підтримки);
- ✦ податкове стимулювання розвитку, фінансово-кредитна підтримка формування та розвитку кластерів, виділення прямих дотацій та субсидій кластерним структурам для реалізації інноваційних проєктів (економічні методи державної підтримки);
- ✦ організація та проведення заходів із активізації заходів кластеризації, організаційно-методична підтримка та сприяння розвитку, організаційно-консультативна підтримка (комунікативні методи).

Безумовно, вагоме суб'єктне місце в кластері відводимо бізнесу, адже саме підприємницький сектор, об'єднуючись, підвищує конкурентоспроможність власної продукції, здійснює фінансування та створює попит на результати кластерної співпраці.

Важливою є участь у сучасних кластерних утвореннях будь-якого типу громадськості та ЗМІ, що обумовлюється функцією інформування та роз'яснюючою роботою, яку вони проводять із суспільством, що демонструє демократизм і відкритість процесу формування та функціонування кластерних утворень.

Запорукою успішного поширення кластерного підходу в Україні, як зазначає Толкованов В. В., має стати досягнення взаєморозуміння між владою та бізнесом. При цьому координаторами єдиного підходу можуть виступати регіональні торгово-промислові палати, які вже мають певний досвід в реалізації кластерних ініціатив. Зокрема, діяльність Севастопольської ТПП є одним із кращих прикладів такої співпраці.

Описуючи роль ТПП у формуванні кластерної ідеології регіонів України, Войнаренко М. П. і Рибчинська Л. А. констатують, що ТПП України та її регіональні відділення вже сьогодні здійснюють багато видів

діяльності, що сприяють, як формуванню кластерної політики в країні, так і здійсненню конкретних кластерних ініціатив в регіонах. З числа видів діяльності слід відмітити проведення інформаційно-консультативної підтримки існуючих і потенційних кластерів регіонів, впровадження нових технологій обміну досвідом, в процесі реалізації внутрікластерної взаємодії, налагодження конструктивних форм співпраці влади та бізнесу на паритетних і взаємовигідних умовах.

Особливістю інноваційного кластера, на наш погляд, на відміну від традиційного розуміння є пріоритетна роль в його складі наукових та освітніх закладів, але при цьому їх головною роллю є не звичайне кадрове забезпечення кластеризації, а акумулювання, розробка та втілення нових інтелектуальних поглядів, сучасних ідей та рішень, шляхом плідної співпраці з іншими учасниками інноваційного кластерного утворення в тому числі з підприємницьким сектором.

Головний мотив до формування інноваційного кластера в регіоні вбачаємо у вигоді від майбутньої співпраці. У першу чергу ми прослідковуємо вигоду від створення інноваційного утворення, яку одержує людина, як продукуєнт інновацій, а саме вона одержує реальні можливості для самореалізації.

Бізнесові структури отримують вигоду у вигляді інноваційного оновлення своєї діяльності та відповідно збільшення прибутків. У цілому позитивний ефект відчує населення регіону, адже збільшуватиметься кількість робочих місць.

Вигода від кластеризації для регіону полягає у можливості покращення соціально-економічних показників та створенні іміджу. Відсутність вигоди породжує втрату сенсу для формування кластерного утворення. Активізація процесу формування інноваційних кластерів в Україні в умовах транскордонного співробітництва регіонів спостерігатиметься тоді, коли така співпраця задовольнятиме існуючі потреби суб'єктів інноваційного ринку прикордонних регіонів.

Таким чином, мотивація, на наш погляд, у першу чергу потребує визначення потреб (цілей) суб'єктів кластеризації, що ляже в основу підбору мотиваційних інструментів для посилення їх взаємодії.

Спираючись на теорії потреб А. Маслоу та К. Альдерфера, пропонуємо згрупувати мотиви людини, су-

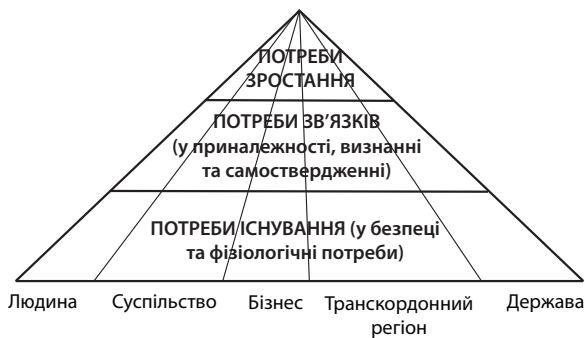

Рис. 1. Ієрархія мотивів активізації формування інноваційних кластерів в умовах транскордонного співробітництва регіонів

спільства, бізнесу та інших учасників у формуванні ними інноваційних кластерів в умовах транскордонного співробітництва регіонів в три основні групи, при цьому задоволення потреб вищого рівня вимагає задоволення потреб нижчого рівня. Погоджуючись із авторами [2, с. 127], відображаємо на рис. 1 ієрархію спонукальних мотивів.

Таким чином, спонукальні мотиви учасників розуміємо в такій послідовності:

- ✦ нижній рівень, відповідно до теорії К. Адельфера, відповідає потребам існування, що за А. Маслоу передбачають потреби в безпеці та фізіологічні;
- ✦ потреби зв'язків, які охоплюють наступні потреби за пірамідою А. Маслоу в приналежності, визнанні і самоствердженні;
- ✦ вищий рівень – потреби зростання, що включають потреби в визнанні та самоствердженні, а також у самовираженні за теорією А. Маслоу.

У табл. 1 конкретизуємо сутність відповідних мотивів, зазначених суб'єктів до створення кластерних утворень.

Таблиця 1

Сутність мотивів учасників до об'єднання в інноваційний кластер

Суб'єкт	Потреби існування	Потреби зв'язків	Потреби зростання
Людина	Інноваційний кластер, як засіб задоволення своїх базових потреб	Інноваційний кластер – можливість самореалізації (втілення її інтелектуальних здібностей)	Потреба в самовдосконаленні, всебічному розвитку особистості
Суспільство	Отримання соціального ефекту для населення	Формування передумов для реалізації економіки знань	Трансформація в інформаційне суспільство
Бізнес	Збільшення прибутку та інноваційне оновлення діяльності	Налагодження контактів, залучення інвестицій	Вихід на світовий ринок
Транскордонний регіон	Спільна зацікавленість прикордонних регіонів у співпраці, як умова їх існування	Можливість розширення зв'язків прикордонних регіонів	Посилення ролі регіону в державі та формування іміджу
Держава	Підвищення рівня життя населення та підвищення конкурентоспроможності економіки	Налагодження добросусідських відносин на міжнародному рівні	Прагнення інтеграції та досягнення економіки знань

Мотивувати формування інноваційних кластерів в умовах транскордонного співробітництва регіонів потрібно за допомогою інструментів, використання яких передбачає усунення наявних перешкод та інструментів безпосередньої мотивації кластеризації [2, с. 131].

ВИСНОВКИ

На сьогоднішній день забезпечення сталого розвитку економіки нашої країни значною мірою залежить від активізації інноваційної діяльності в регіонах. Застосування кластерного підходу є закономірним етапом у розвитку сучасної інноваційної економіки і запорукою високорозвиненої системи господарювання. Варто враховувати, що кластери будь-якого типу повинні бути інноваційними, постійно враховувати зміни, шукати і втілювати шляхи як бути кращими серед інших в обраних напрямках. На відміну від традиційного розуміння сутність інноваційного кластера полягає в охопленні ним усіх стадій інноваційного процесу.

Формування інноваційних кластерів в Україні – це новітній шлях перебудови економіки для виходу на новий рівень світових господарських взаємовідносин, оскільки найбільш перспективним методом підвищення конкурентоспроможності економіки регіонів країни є продукування та оперативне впровадження інновацій.

Мотивація формування інноваційних кластерів повинна здійснюватись відповідно до потреб основних суб'єктів. У першу чергу повинні бути задоволені потреби нижчого рівня, що спричинить на вищу стадію розвитку. Щодо інструментів мотивації, на наш погляд, вони повинні мати відповідну державну підтримку. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Білега О. В. Оцінка ефективності мотиваційних механізмів управління розвитком кластерів / О. В. Білега // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2012. – Випуск 1(44). – С. 147 – 152
2. Герасимчук З. В. Мотивація активізації транскордонного співробітництва регіонів / З. В. Герасимчук, Л. В. Шилік // Вісник ТНЕУ. – 2008. – Випуск 2. – С. 126 – 136.
3. Пічугіна М. А. Оцінка ефективності діяльності інноваційного кластера / М. А. Пічугіна // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2010. – № 6. – Режим доступу : <http://economy-nauka.com.ua>
4. Соколенко С. І. Кластери в глобальній економіці / С. І. Соколенко. – К. : Логос, 2004. – 201 с.
5. Модернізація України – наш стратегічний вибір : Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. – К., 2011. – 416 с.
6. Беленький П. Ю. Зовнішньоекономічна діяльність регіонів / П. Ю. Беленький, Н. А. Мікула // Регіональна політика: методологія, методи, практика : монографія / Кол. ав. за ред. академіка НАНУ М. І. Долішного. – Львів : НАН України. ІРД, 2001. – 719 с. – С. 654 – 697.
7. Войнаренко М. Конкуренція кластерів – шлях до відродження виробництва на регіональному рівні / М. Войнаренко // Економіст. – 2000. – № 1. – С. 29 – 33.
8. Чужиков В. І. Кластери як об'єкт державного регулювання / В. Чужиков // Вісник УАДУ. – 2001. – № 4. – С. 160 – 167.

9. Кластерный поход к управлению и развитию регионов: сборник научных докладов VI Международной научно-практической конференции. – Севастополь, 2012. – 148 с.

10. Анненкова О. В. Механізм державної підтримки інноваційних кластерів / О. В. Анненкова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_gum/aprer/2010_6_2/14.pdf

11. Буряк П. Ю. Кластерний підхід в реалізації інноваційної політики регіону / П. Ю. Буряк, О. П. Буряк // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Кластери та конкурентоспроможність прикордонних регіонів : [Збірник наукових праць/ Під ред. Є. І. Бойко]. – Львів : Інститут регіональних досліджень НАН України. Випуск 3(71), 2008. – С. 192 – 198.

12. Тищенко О. М. Кластери як вектор розвитку економіки: організація, сутність і концепції / О. М. Тищенко // Теоретичні та прикладні питання економіки : зб. наук. праць. – К. : Київський університет, 2010. – Вип. 21. – С. 74 – 80.

Науковий керівник: д-р екон. наук, проф., проректор Луцького національного технічного університету **Герасимчук З. В.**